

COMISIA EUROPEANĂ

RECOMANDAREA COMISIEI

din 27 noiembrie 2013

privind garanțiile procedurale pentru persoanele vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale

(2013/C 378/02)

COMISIA EUROPEANĂ,

având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolul 292,

întrucât:

- (1) Scopul prezentei recomandări este să încurajeze statele membre să consolideze drepturile procedurale ale tuturor persoanelor suspectate sau acuzate care nu sunt capabile să înțeleagă sau să participe în mod efectiv la procedurile penale din cauza vârstei, a stării psihice sau fizice sau a unui handicap (denumite în continuare „persoane vulnerabile”).
- (2) Prin instituirea de norme minime în materie de protecție a drepturilor procedurale ale persoanelor suspectate sau acuzate, prezenta recomandare ar trebui să consolideze încrederea mutuală a statelor membre în sistemele lor juridice penale și poate, astfel, îmbunătăți recunoașterea reciprocă a hotărârilor în materie penală.
- (3) Programul de la Stockholm ⁽¹⁾ pune un accent deosebit pe consolidarea drepturilor persoanelor în cadrul procedurilor penale. La punctul 2.4, Consiliul European a invitat Comisia să prezinte propuneri în vederea unei abordări etapizate ⁽²⁾ a consolidării drepturilor persoanelor suspectate și acuzate.
- (4) Până în prezent au fost adoptate trei măsuri, și anume Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽³⁾, Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽⁴⁾ și Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽⁵⁾.
- (5) Referirile din prezenta recomandare la persoane suspectate sau acuzate care sunt private de libertate ar trebui înțelese ca referiri la orice situație în care, în cursul procedurilor penale, persoanele suspectate sau acuzate sunt lipsite de libertate în sensul articolului 5 alineatul (1) litera (c) din Convenția europeană a drepturilor omului, astfel cum este interpretat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.
- (6) Este esențial ca vulnerabilitatea unei persoane suspectate sau învinuite în cadrul procedurilor penale să fie identificată și recunoscută cu promptitudine. În acest scop, o evaluare inițială ar trebui să fie efectuată de agenții de poliție, de autoritățile de asigurare a respectării legii sau de autoritățile judiciare. Autoritățile competente ar trebui, de asemenea, să poată solicita intervenția unui expert independent care să examineze gradul de vulnerabilitate, nevoile persoanei vulnerabile și oportunitatea oricăror măsuri luate sau preconizate în legătură cu persoana vulnerabilă.
- (7) Persoanele suspectate sau acuzate ori avocații acestora ar trebui să aibă dreptul să conteste, în conformitate cu legislația națională, evaluarea vulnerabilității lor potențiale în cadrul procedurilor penale, în special în cazul în care acest lucru ar împiedica sau ar restrânge în mod semnificativ exercitarea drepturilor lor fundamentale. Acest drept nu atrage după sine obligația ca statele membre să prevadă o procedură specifică a unei căi de atac, un mecanism separat sau o procedură de depunere a unei plângeri pentru contestarea unei astfel de incapacități sau a unui astfel de refuz.
- (8) Termenul „reprezentant legal” desemnează o persoană care reprezintă interesele și supraveghează actele juridice ale unei persoane vulnerabile. Un exemplu în acest sens este în special un curator desemnat de instanță pentru o persoană vulnerabilă.
- (9) Termenul „adult competent” înseamnă o rudă sau o persoană care are o relație socială cu persoana vulnerabilă și care poate să interacționeze cu autoritățile și să îi permită persoanei vulnerabile să își exercite drepturile procedurale.

⁽¹⁾ JO C 115, 4.5.2010, p. 1.

⁽²⁾ JO C 295, 4.12.2009, p. 1.

⁽³⁾ Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale (JO L 280, 26.10.2010, p. 1).

⁽⁴⁾ Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO L 142, 1.6.2012, p. 1).

⁽⁵⁾ Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate (JO L 294, 6.11.2013, p. 1).

- (10) Persoanele vulnerabile au nevoie de o asistență și de un sprijin adecvate pe durata desfășurării procedurilor penale. În acest scop, reprezentantul legal al unei persoane vulnerabile suspectate sau acuzate sau un adult competent ar trebui să fie informat cât mai repede posibil cu privire la procedurile penale inițiate împotriva persoanei vulnerabile, la natura acuzării, la drepturile procedurale și la căile de atac disponibile. Reprezentantului legal sau adultului competent ar trebui să îi fie aduse la cunoștință în cel mai scurt timp posibil faptul că persoana vulnerabilă a fost privată de libertate și motivele care au stat la baza privării de libertate, cu excepția cazului în care acest lucru este contrar interesului superior al persoanei.
- (11) Persoanele care sunt recunoscute ca fiind deosebit de vulnerabile nu sunt capabile să urmărească și să înțeleagă procedurile penale. Pentru a le asigura respectarea dreptului la un proces echitabil, acestea ar trebui să nu poată renunța la dreptul de a fi asistate de un avocat.
- (12) Pentru a asigura integritatea fizică a persoanelor vulnerabile care sunt lipsite de libertate, persoanele vulnerabile ar trebui să poată beneficia de un control medical prin care să se evalueze starea lor generală și compatibilitatea eventualelor măsuri luate cu starea lor.
- (13) Persoanele vulnerabile nu sunt întotdeauna capabile să înțeleagă conținutul interogatoriilor efectuate de poliție la care sunt supuse. Pentru a evita orice contestare a conținutului unui interogatoriu și, prin urmare, repetarea nejustificată a întrebărilor, aceste interogatorii ar trebui înregistrate audio și video.
- (14) Sub rezerva circumstanțelor specifice ale fiecărui caz, starea de vulnerabilitate nu ar trebui să constituie un obstacol în calea accesului persoanei suspectate sau acuzate la dovezi materiale deținute de autoritățile competente în ceea ce privește dosarul penal în cauză în cursul exercitării drepturilor procedurale și în vederea exercitării dreptului la o cale de atac eficientă.
- (15) Prezenta recomandare se aplică persoanelor vulnerabile care fac obiectul unei proceduri de predare în temeiul Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului⁽¹⁾ (procedura mandatului european de arestare). Autoritățile competente din statul membru de executare ar trebui să aplice drepturile procedurale specifice din prezenta recomandare în cadrul procedurii mandatului european de arestare.
- (16) Trimiterile din prezenta recomandare la măsurile adecvate de asigurare a accesului efectiv la justiție al persoanelor cu handicap ar trebui să fie înțelese din perspectiva obiectivelor definite în Convenția din 2006 a Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, în special la articolul 13.
- (17) Pentru a se asigura faptul că profesioniștii care intră în contact cu persoanele vulnerabile sunt conștienți de nevoile specifice ale acestor persoane, aceștia ar trebui să beneficieze de o formare adecvată.
- (18) Prezenta recomandare respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În special, prezenta recomandare urmărește promovarea dreptului la libertate, a dreptului la un proces echitabil și a drepturilor de apărare.
- (19) Statele membre ar trebui să informeze Comisia cu privire la măsurile prin care au dat curs acestei recomandări în termen de (36 de luni) de la data notificării. Pe baza acestor informații, Comisia ar trebui să monitorizeze și să evalueze măsurile luate de statele membre,

RECOMANDĂ:

SECȚIUNEA 1

OBIECT ȘI DOMENIU DE APLICARE

1. Prezenta recomandare invită statele membre să consolideze anumite drepturi procedurale ale persoanelor vulnerabile suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale și ale persoanelor vulnerabile care fac obiectul procedurii mandatului european de arestare.
2. Drepturile procedurale specifice ale persoanelor vulnerabile ar trebui să se aplice din momentul în care sunt suspectate de a fi comis o infracțiune. Aceste drepturi ar trebui să se aplice până la încheierea procedurilor.
3. Persoanele vulnerabile ar trebui să fie asociate, în conformitate cu interesul lor superior, la exercitarea drepturilor procedurale, ținându-se seama de capacitatea acestora de a înțelege și de a participa efectiv la aceste proceduri.

SECȚIUNEA 2

IDENTIFICAREA PERSOANELOR VULNERABILE

4. Persoanele vulnerabile ar trebui să fie identificate și recunoscute ca atare cu promptitudine. Statele membre ar trebui să se asigure că toate autoritățile competente pot cere efectuarea unui examen medical de către un expert independent pentru a se identifica persoanele vulnerabile și pentru a se determina gradul de vulnerabilitate și nevoile lor specifice. Expertul poate emite un aviz motivat cu privire la caracterul adecvat al măsurilor luate sau preconizate împotriva persoanei vulnerabile.

⁽¹⁾ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO L 190, 18.7.2002, p. 1).

SECȚIUNEA 3

DREPTURILE PERSOANELOR VULNERABILE*Nediscriminarea*

5. Persoanele vulnerabile nu ar trebui să fie supuse niciunei discriminări în temeiul legislației naționale atunci când își exercită drepturile procedurale menționate în prezenta recomandare.
6. Drepturile procedurale acordate persoanelor vulnerabile ar trebui respectate pe toată durata procedurilor penale ținându-se seama de natura și gradul de vulnerabilitate a acestora.

Prezumția de vulnerabilitate

7. Statele membre ar trebui să prevadă o prezumție de vulnerabilitate în special pentru persoanele cu dizabilități grave de ordin psihologic, intelectual sau fizic, cu boli mintale sau cu afecțiuni cognitive care le împiedică să înțeleagă și să participe efectiv la proceduri.

Dreptul la informare

8. Persoanele cu handicap ar trebui să primească, la cerere, informații privind drepturile lor procedurale, într-un format accesibil acestora.
9. Persoanele vulnerabile și, în cazul în care este necesar, reprezentantul legal al acestora sau un adult competent ar trebui să fie informat cu privire la drepturile procedurale specifice menționate în prezenta recomandare, în special cu privire la cele referitoare la dreptul la informare, dreptul la asistență medicală, dreptul la un avocat, respectarea vieții private și, dacă este cazul, cu privire la drepturile legate de arestul preventiv.
10. Reprezentantul legal sau adultul competent care este desemnat de persoana vulnerabilă sau de autoritățile competente pentru a asista acea persoană ar trebui să fie prezent la secția de poliție și în timpul audierilor în fața instanței.

Dreptul de a fi asistat de un avocat

11. În cazul în care o persoană vulnerabilă nu este în măsură să înțeleagă și să urmărească procedurile, aceasta nu ar trebui să poată renunța la dreptul de a fi asistată de un avocat în conformitate cu Directiva 2013/48/UE.

Dreptul la asistență medicală

12. Persoanele vulnerabile ar trebui să aibă acces la asistență medicală în mod sistematic și periodic pe tot parcursul procedurilor penale în cazul în care sunt private de libertate.

Înregistrarea interogatoriului

13. Orice interogatoriu al persoanelor vulnerabile efectuat în faza de cercetare, preliminară fazei de judecată, ar trebui să fie înregistrat audio și video.

Privarea de libertate

14. Statele membre ar trebui să ia toate măsurile pentru a se asigura că privarea de libertate a persoanelor vulnerabile înainte de condamnare reprezintă o măsură de ultimă instanță, proporțională și care are loc în condiții adaptate la nevoile persoanei vulnerabile. Ar trebui să se ia măsuri corespunzătoare pentru a se asigura că persoanele vulnerabile au acces la condiții rezonabile de cazare având în vedere necesitățile specifice ale acestora, în cazul în care sunt private de libertate.

Confidențialitatea

15. Autoritățile competente ar trebui să ia măsurile adecvate în vederea protejării vieții private, a integrității fizice și a datelor cu caracter personal ale persoanelor vulnerabile, inclusiv a datelor medicale, pe toată durata procedurilor penale.

Procedura mandatului european de arestare

16. Statul membru de executare ar trebui să se asigure că persoanele vulnerabile care fac obiectul unui mandat european de arestare beneficiază, după arestare, de drepturile procedurale specifice menționate în prezenta recomandare.

Formarea

17. Agenții de poliție, autoritățile de asigurare a respectării legii și autoritățile judiciare competente în cadrul procedurilor penale care vizează persoane vulnerabile ar trebui să beneficieze de cursuri de formare specifică.

SECȚIUNEA 4

MONITORIZAREA

18. Statele membre ar trebui să informeze Comisia cu privire la măsurile luate pentru a pune în aplicare prezenta recomandare, în termen de (36 de luni de la data notificării).

SECȚIUNEA 5

DISPOZIȚII FINALE

19. Prezenta recomandare se adresează statelor membre.

Adoptată la Bruxelles, 27 noiembrie 2013.

Pentru Comisie
Viviane REDING
Vicepreședinte